

ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร INSTRUCTIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER BANGKOK METROPOLITAN

สุดาพร พรรณการ^{1*} และ อุไร สุทธิรัมย์²

Sudaporn Pannakan^{1*} and Urai Suthiyamt²

¹สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร 10240

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร 10240

¹Program in Education Administration, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University,
Bangkok 10240, Thailand

²Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Bangkok 10240, Thailand

*Corresponding Author: nongwaii234027@gmail.com

รับบทความ 3 กุมภาพันธ์ 2567 แก้ไขบทความ 18 มีนาคม 2567 ตอบรับบทความ 20 มีนาคม 2567 เผยแพร่บทความ ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร และ 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูจำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษาเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 370 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของโคเฮน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยคำนวณตามสัดส่วนของขนาดสถานศึกษา ปีการศึกษา 2566 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ค่าอำนาจจำแนก เท่ากับ 0.93 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ .955 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการเชฟเฟ (Scheffe's posthoc comparison method)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษา ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน รองลงมา ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาและด้านการยกระดับการพัฒนาวิชาชีพ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการประเมินผลและกำกับติดตาม

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน ประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการประเมินผลและกำกับติดตาม ครูที่สังกัดขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน, ภาวะผู้นำ, ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to examine the instructional leadership of school administrators under Bangkok Metropolitan, and 2) to compare the instructional leadership of school administrators under Bangkok Metropolitan, classified by educational background, work experience, and school sizes in the academic year 2023. A survey research methodology was utilized with the sample consisting of 370 teachers working in schools under Bangkok Metropolitan. The sample was categorized using Cohen's sample size tables. Stratified

random sampling and simple random sampling were also used to estimate the proportion of different school sizes. The research instrument was a set of questionnaires designed to gather teachers' opinions on the instructional leadership of school administrators in schools under Bangkok Metropolitan. The questionnaire was evaluated with the index of item objective congruence (IOC) of 1.00, the difficulty value of 0.93, and the reliability of .955. The statistics for data analysis were mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA, and Scheffe's multiple comparison method.

The findings revealed that:

1. The instructional leadership of school administrators under Bangkok Metropolitan was overall and in each aspect at a high level, which was ranked in descending scores as follows: The highest average ratings were curriculum and instructional management, followed by formulation of vision and developmental direction, and promoting professional development. Evaluation and monitoring received the lowest average rating.

2. The instructional leadership of school administrators under Bangkok Metropolitan, categorized by different educational background, work experience, and school sizes, could be summarized as follows: Overall and in each aspect, there were no significant differences in opinions regarding the instructional leadership of school administrators, except in the evaluation and monitoring aspect, which had the lowest mean score. Teachers from different school sizes reported significant differences in their opinions on the instructional leadership of school administrators at the .05 level of significance.

Keywords: Instructional Leadership, Leadership, School Administrators

บทนำ

ในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่เกิดขึ้นท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบันสู่ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านสภาพแวดล้อม การเมือง สังคม วัฒนธรรมวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและอื่น ๆ ซึ่งผลจากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลทั้งทางบวกและทางลบต่อประเทศจึงจำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อจะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาและเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก โดยปัจจัยสำคัญที่จะสามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายดังกล่าวได้ คือ การพัฒนาการศึกษา (สาริตา กรมดิษฐ์, 2556, หน้า 1)

การจัดการศึกษาของสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาสามารถพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษาและกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งเป็นงานที่สามารถพัฒนาคนในด้านสติปัญญา ความรู้ความสามารถและความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน และถือเป็นภารกิจหลักที่สำคัญในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ (รัตนกร พรหมวังขวา, 2558, หน้า 16) การบริหารงานวิชาการของผู้นำทำให้เกิดคำว่า ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน (Instructional Leadership) ซึ่งหมายถึง คุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษา ในการร่วมมือกับคณะครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จในการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นส่งเสริม ติดตามและประเมินสมรรถนะของครู ให้คำแนะนำในการประสานงานทำงานวิชาการร่วมกันกับครู เร่งรัดพัฒนากระบวนการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ด้วยรูปแบบวิธีการ เนื้อหา นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ (บรรพต รุ่งเจนทร์ และวัลลภา อาริรัตน์, 2558, หน้า 151)

สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบในการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ถึง 437 โรงเรียน เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ลงทุนทางการศึกษาอย่างมาก โดยมุ่งหวังที่จะให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในสังกัดมีคุณภาพ จึงได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนเพื่อที่จะพัฒนาให้คุณภาพของการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด จากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) 5 ปีซ้อนหลัง ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใน 4 วิชาหลัก พบว่า กรุงเทพมหานครมีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยสูงกว่าระดับประเทศทุกปีการศึกษา แสดงให้เห็นถึงพื้นฐานที่ดีในวิชาภาษาไทย สำหรับวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ พบว่า กรุงเทพมหานครมีคะแนนเฉลี่ยใกล้เคียงกับ

ระดับประเทศทุกปี โดยไม่แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่สูงหรือต่ำกว่าระดับประเทศอย่างชัดเจน จึงเป็นวิชาที่ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) 5 ปีซ้อนหลัง พบว่า คะแนนเฉลี่ยระดับสังกัดกรุงเทพมหานครต่ำกว่าระดับประเทศอย่างต่อเนื่องทุกปีการศึกษา จึงเป็นระดับขั้นที่ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ต่อไป (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2566, หน้า 17)

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษาและการให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงกว่าหรือเท่าเทียมกับเกณฑ์ที่กำหนด บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอนได้ว่า บทบาทของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอน มี 5 บทบาทที่สำคัญ ได้แก่ การวางแผนการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน การนิเทศ กำกับติดตามการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน (อดิสร ศรีอริย์, 2558, หน้า 6) ซึ่งจะเป็นการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นพฤติกรรมหรือการแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้ความสนใจ และให้ความสำคัญกับงานวิชาการของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ การบริหารหลักสูตรและการสอน การนิเทศการสอน การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน และส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา ประกอบด้วย ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน ด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน ด้านการนิเทศและประเมินผล ด้านการสอน ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียน ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการพัฒนาและการสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ และด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ตามการรับรู้ของครู (เกตุสุดา กิ่งการจร, 2560, หน้า 15) ผู้ภาวะผู้นำการเรียนการสอนเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จสามารถใช้ภาวะผู้นำการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาและส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนโดยผ่านปัจจัยต่าง ๆ ในองค์กร ความคาดหวังเกี่ยวกับผลลัพธ์ของผู้เรียนมีสูงขึ้นและซับซ้อนมากขึ้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องใช้สมรรถนะของผู้นำการเรียนการสอนร่วมกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาสนับสนุนการบริหารงานเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (รัตนดา ดวงแก้ว, 2562, หน้า 3) ซึ่งสอดคล้องกับ Davis & Thomas (1989, p. 21) กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน ไว้ว่า ความเป็นผู้นำทางการเรียนการสอนเป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารที่จะทำให้กิจกรรมทางด้านการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพ สถานศึกษาที่ได้ชื่อว่ามีประสิทธิผลหรือสถานศึกษาคุณภาพ ซึ่งสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน พบว่า มีปัจจัยเด่นชัดที่ส่งผลกระทบต่อความมีประสิทธิภาพของสถานศึกษาเหล่านี้คือการมีภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน ดังนั้น ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนจึงมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา และมีส่วนสนับสนุนการบริหารจัดการงานวิชาการในสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จผู้บริหารจะต้องใช้ความรู้ความสามารถบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและมีประสิทธิผล

จากสาเหตุและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครให้ดียิ่งขึ้นและเพื่อส่งผลให้คุณภาพการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตาม วุฒิการศึกษา

ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน หมายถึง คุณลักษณะหรือพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยเฉพาะงานด้านการจัดการเรียนการสอน งานหลักสูตร และงานส่งเสริมวัฒนธรรม

ของสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา 2) การบริหารหลักสูตรและการสอน 3) การยกระดับการพัฒนาวิชาชีพครู 4) การประเมินผลและกำกับติดตาม ซึ่งรายละเอียดขององค์ประกอบดังนี้

การกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา หมายถึง คุณลักษณะหรือพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้มีการวิเคราะห์เกี่ยวกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดมุ่งหมาย กำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี โดยเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม และสื่อสารให้รับทราบเกี่ยวกับเป้าหมายและแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

การบริหารหลักสูตรและการสอน หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ จัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ ส่งเสริมให้ความรู้ครูในเรื่องการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

การยกระดับการพัฒนาวิชาชีพ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาตนเองของครูทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาผ่านการฝึกอบรมและกิจกรรมต่าง ๆ มุ่งเน้นและสนับสนุนการพัฒนาครู โดยใช้การวิจัยเป็นฐานการเพิ่มศักยภาพเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้ครูมีการร่วมกันวางแผน การแก้ปัญหา เพื่อนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนและตัดสินใจดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็น

การประเมินผลและกำกับติดตาม หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการแนะนำและนิเทศการสอนอยู่เสมอ ให้คำแนะนำและให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครู การตรวจสอบคุณภาพความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีที่หลากหลาย นำผลการตรวจสอบไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนให้เป็นมาตรฐานที่มีคุณภาพ นำผลแบบรายงานพัฒนาการ คุณลักษณะผู้เรียนมาใช้ในการแก้ปัญหานักเรียน มีการแจ้งผลประเมินความก้าวหน้าให้นักเรียนและผู้ปกครองทราบอย่างต่อเนื่องและนำผลส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมให้นักเรียนที่มีผลการเรียนดีและนักเรียนที่มีผลการเรียนที่ต้องปรับปรุงให้ได้รับการพัฒนาตนเองตามศักยภาพ

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรทางการศึกษาที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน

ภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร ภาวะผู้นำเป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญกับบุคคลที่เป็นผู้นำเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้นำจะเป็นผู้ดำเนินงานขององค์กร โดยจะต้องปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น ทำงานร่วมกันด้วยความพึงพอใจและความเต็มใจมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีความสำคัญกับผู้บริหารทุกระดับ ดังนั้น หากผู้บริหารองค์กรใดมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลให้การบริหารงานขององค์กรนั้นประสบความสำเร็จได้

McEwan (2003, p. 6) ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนว่าเป็นภาวะผู้นำที่เกี่ยวข้องต่อกระบวนการเรียนการสอน โดยประกอบด้วย ครู นักเรียน และหลักสูตรมีปฏิสัมพันธ์กัน องค์ประกอบในการปฏิบัติสู่ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมี 7 ประการ ได้แก่ 1) กำหนดเป้าหมายทางวิชาการที่ชัดเจน 2) การเป็นส่วนหนึ่งของทีมงาน 3) สร้างวัฒนธรรมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4) สื่อสารวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน 5) ตั้งความคาดหวังสูงเกี่ยวกับทีมงาน 6) พัฒนาครูแกนนำ 7) พัฒนาและรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดี

Chell (2001, p. 5) กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน ไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ทำหน้าที่บริหารภายในสถานศึกษาและเป็นผู้ซึ่งมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครู ตลอดจนมีอิทธิพลต่อความมีประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา การศึกษาถึงภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นหนทางหนึ่ง อันจะนำไปสู่การสร้างควมมีประสิทธิภาพเป็นเลิศของสถานศึกษา

Krug (1992, p. 53) กล่าวถึงพฤติกรรมหรือการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ (Instructional Leadership) โดยจัดเป็นกระบวนการ มากกว่าผลลัพธ์ สามารถที่จะยอมรับกับความผิดหวังและความล้มเหลว เรียนรู้

จากความสำเร็จและ ความล้มเหลว องค์ประกอบที่สำคัญได้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ การกำหนดพันธกิจ การบริหารหลักสูตรและการสอน การนิเทศการสอน การกำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน

Qian, Walker, and Li (2017, p. 194) ความเป็นภาวะผู้นำการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การกำหนดเป้าประสงค์และทิศทางการพัฒนา 2) การประเมินผลและกำกับติดตามการเรียนการสอน 3) การส่งเสริมความสัมพันธ์เชิงบวกและความร่วมมือระหว่างคณะครู 4) การปรับหลักสูตรให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยง 5) การยกระดับการพัฒนาวิชาชีพ และ 6) การส่งเสริมการสื่อสารภายนอกเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้

สิริวัฒน์ บริพิศ (2562, หน้า 29) เป็นคุณลักษณะหรือพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการของสถานศึกษา โดยเฉพาะงานด้านการจัดการเรียนการสอน งานหลักสูตร และงานส่งเสริมวัฒนธรรมของสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา 2) การประเมินผลและกำกับติดตาม และ 3) การบริหารหลักสูตรและการสอน

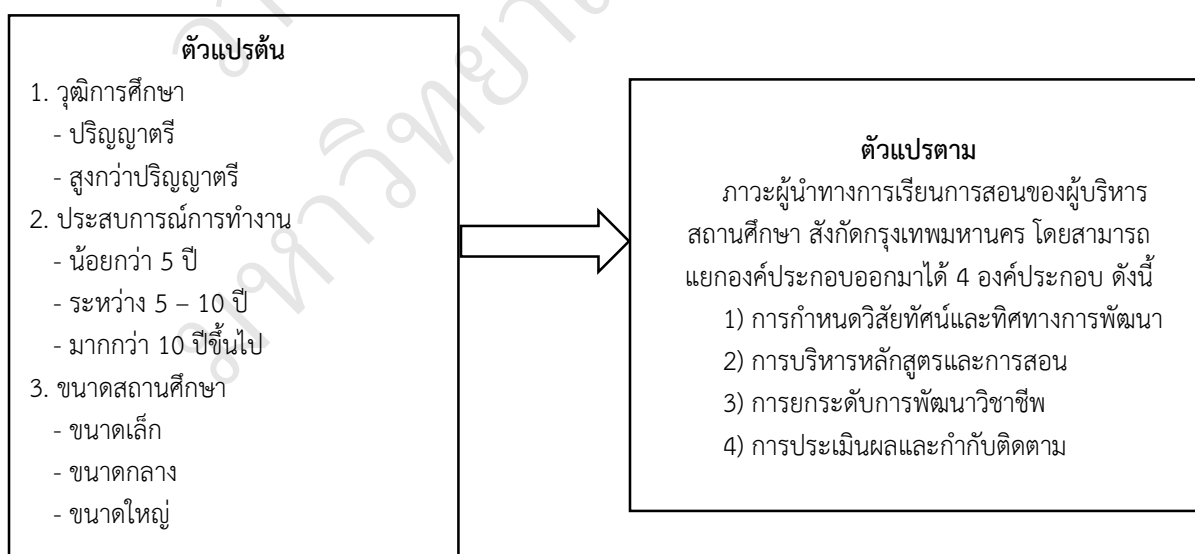
ดังนั้น ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน หมายถึง คุณลักษณะหรือพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการของสถานศึกษา โดยเฉพาะงานด้านการจัดการเรียนการสอน งานหลักสูตร และงานส่งเสริมวัฒนธรรมของสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา การบริหารหลักสูตรและการสอน การยกระดับการพัฒนาวิชาชีพ และการประเมินผลและกำกับติดตาม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดที่สังเคราะห์มาจากนักวิชาการหลายท่าน โดยเลือกในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบริบทบริหารวิชาการด้านการเรียนการสอน Qian Walker and Li (2017), weber (1987), Krug (1992), Hallinger and Murphy (1985), McEvan (2003), Maryland State Board of Education (2005), ญัฐพล พงษ์ (2561), สิริวัฒน์ บริพิศ (2562), กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ (2565), ธนิต รัตนศักดิ์ดา (2565) สามารถกำหนดองค์ประกอบภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) การกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา
- 2) การบริหารหลักสูตรและการสอน
- 3) การยกระดับการพัฒนาวิชาชีพ
- 4) การประเมินผลและกำกับติดตาม

โดยองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ของภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนดังกล่าว สามารถนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจพื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ประชากร คือ ข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 437 สถานศึกษา จำนวนครูทั้งสิ้น 12,936 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2566 จำนวน 370 คน ใช้ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 จากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Cohen (Cohen, et.al., 2018, p. 206) และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษา คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ เป็นชั้นในการแบ่ง จากนั้นสุ่มตัวอย่างครูแต่ละขนาดสถานศึกษาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) และเทียบสัดส่วน เพื่อสุ่มกลุ่มตัวอย่างครูผู้ตอบแบบสอบถามจากสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (questionnaire) เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) ประกอบด้วย วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของข้าราชการครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 ด้าน ด้านละ 10 ข้อ รวม 40 ข้อ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อหาความสอดคล้องเชิงเนื้อหาได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.8–1.00 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูในโรงเรียนวัดลาดปลาเค้า จำนวน 30 คน หลังจากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก โดยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total Correlation) คัดข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.26 ขึ้นไป ได้ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.93 และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.955 สอดคล้องตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

วิธีรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลขอความอนุเคราะห์ครูในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อแจกแบบสอบถามออนไลน์และได้รวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับมา จำนวน 370 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของสถานศึกษาโดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา ตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของ ลิเคิร์ท (Likert method) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, หน้า 30) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.51–5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด 3.51–4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก 2.51–3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง 1.51–2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย 1.00–1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ของครูในสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน ใช้การทดสอบโดยใช้ค่าที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระจากกัน (Independent Samples) และเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ของครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานและขนาดสถานศึกษาที่แตกต่างกัน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ F-test แบบวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's posthoc comparison method)

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม และรายด้าน

ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา	ความคิดเห็นของครู			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา	4.50	.52	มาก	2
2. ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน	4.50	.47	มาก	1
3. ด้านการยกระดับการพัฒนาวิชาชีพ	4.49	.46	มาก	3
4. ด้านการประเมินผลและกำกับติดตาม	4.48	.41	มาก	4
รวม	4.49	.34	มาก	

จากตาราง 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากในทุกด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ มากที่สุด คือ ด้านการบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.50$) รองลงมา คือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา ($\bar{X} = 4.50$) ด้านการยกระดับการพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.49$) และต่ำสุด ด้านการประเมินผลและกำกับติดตาม ($\bar{X} = 4.48$)

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวม และรายด้าน ดังนี้

ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน ของผู้บริหารสถานศึกษา	วุฒิการศึกษา				t	p
	ปริญญาตรี (n = 264)		สูงกว่าปริญญาตรี (n = 106)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา	4.51	.51	4.47	.54	.508	.612
2. ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน	4.50	.46	4.51	.50	-.247	.805
3. ด้านการยกระดับการพัฒนาวิชาชีพ	4.48	.46	4.49	.47	-.111	.911
4. ด้านการประเมินผลและกำกับติดตาม	4.46	.43	4.50	.36	-.942	.308
รวม	4.49	.35	4.50	.35	-.210	.834

* $p < .05$

จากตาราง 2 พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานโดยภาพรวม และรายด้าน ดังนี้

ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน ของผู้บริหารสถานศึกษา	ประสบการณ์ในการทำงาน						F	P
	น้อยกว่า 5 ปี (n = 89)		5 – 10 ปี (n = 186)		10 ปีขึ้นไป (n = 95)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา	4.51	.51	4.51	.51	4.45	.53	.593	.553
2. ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน	4.45	.49	4.53	.47	4.49	.45	.969	.380
3. ด้านการยกระดับการพัฒนาวิชาชีพ	4.48	.46	4.51	.47	4.43	.45	1.329	.266
4. ด้านการประเมินผลและกำกับติดตาม	4.42	.45	4.50	.39	4.47	.42	1.153	.317
รวม	4.47	.34	4.51	.36	4.46	.33	1.153	.317

* $p < .05$.

จากตาราง 3 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดสถานศึกษาโดยภาพรวม และรายด้าน

ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน ของผู้บริหารสถานศึกษา	ขนาดสถานศึกษา						F	p
	ขนาดเล็ก (n = 79)		ขนาดกลาง (n = 92)		ขนาดใหญ่ (n = 199)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา	4.49	.55	4.54	.48	4.48	.52	.455	.635
1. ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน	4.47	.51	4.54	.45	4.49	.46	.607	.546
2. ด้านการยกระดับการพัฒนาวิชาชีพ	4.48	.48	4.48	.45	4.49	.46	.006	.994
3. ด้านการประเมินผลและกำกับติดตาม	4.39	.51	4.40	.39	4.54	.37	4.673	.005*
รวม	4.46	.42	4.49	.32	4.50	.33	.378	.686

* $p < .05$.

จากตาราง 4 พบว่า ครูที่มีสังกัดขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนจำแนกตามขนาดสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ด้านการยกระดับการพัฒนาวิชาชีพไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการประเมินผลและกำกับติดตามแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe's Post hoc Comparison)

ตาราง 5 ผลการเปรียบเทียบความต่าง จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ต่างกันด้านการประเมินผลและกำกับติดตาม

ขนาดสถานศึกษา	$\bar{X}$	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
		4.39	4.40	4.54
1. ขนาดเล็ก	4.39			0.15*
2. ขนาดกลาง	4.40			0.14*
3. ขนาดใหญ่	4.54			

จากตาราง 5 พบว่า ครูที่สังกัดขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ต่างกันด้านการประเมินผลและกำกับติดตาม พบว่า 1) ครูที่สังกัดสถานศึกษาขนาดเล็กมีความ

คิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างจากครูที่มีสังกัดสถานศึกษาขนาดใหญ่ 2) ครูที่มีสังกัดสถานศึกษาขนาดกลางมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างจากครูที่มีสังกัดสถานศึกษาขนาดใหญ่ โดยครูที่มีสังกัดสถานศึกษาขนาดใหญ่มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าครูที่มีสังกัดสถานศึกษาขนาดเล็กและครูที่มีสังกัดสถานศึกษาขนาดกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา ด้านการยกระดับการพัฒนาวิชาชีพ และด้านการประเมินผลและกำกับติดตาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการด้านการเรียนการสอน โดยผู้บริหารสถานศึกษามีการสื่อสารเป้าหมายหลักของโรงเรียนไปยังบุคลากร ผู้ปกครองและนักเรียน ในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ส่งเสริมให้ครูจัดทำและใช้สื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตรสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาและนำผลการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนไปรายงานให้ผู้ปกครองทราบเพื่อหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน จึงส่งผลให้ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ McEwan (2003, p. 6) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน เป็นภาวะผู้นำที่เกี่ยวข้องต่อกระบวนการเรียนการสอน โดยประกอบด้วย ครู นักเรียน และหลักสูตรมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Chell (2001, p. 5) กล่าวว่า ความสำคัญของภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ทำหน้าที่บริหารภายในสถานศึกษาและเป็นผู้ซึ่งมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครู ตลอดจนมีอิทธิพลต่อความมีประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา การศึกษาถึงภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นหนทางหนึ่ง อันจะนำไปสู่การสร้างควมมีประสิทธิภาพเป็นเลิศของสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Krug (1992, p. 53) กล่าวถึงพฤติกรรมหรือการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ (Instructional Leadership) โดยจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญได้ 5 องค์ประกอบซึ่งถือว่าเป็นครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้นำทางวิชาการคือ การกำหนดพันธกิจ การบริหารหลักสูตรและการสอน การนิเทศการสอน การกำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนและการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริวิวัฒน์ บริพิศ (2562) และปานหทัย พลใจ และกัลยมน อินทุสุต (2564) ผลการวิจัย พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา พบว่า ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสื่อสารเป้าหมายหลักของโรงเรียนไปยังบุคลากร ผู้ปกครองและนักเรียน ในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษามีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ก่อนไปกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ทิศทางการพัฒนาของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการตามเป้าหมายของสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา กำหนดโครงสร้าง บทบาทและระบบบริหารจัดการศึกษาที่มีความคล่องตัว ชัดเจน มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลส่งผลกระทบต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร(2566, หน้า 6) สอดคล้องกับแนวคิดของ นายสิริวิวัฒน์ บริพิศ (2562, หน้า 6-7) แนวคิดของและ Krug (1992, p. 53) กล่าวว่า การกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษา เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี โดยเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม และสื่อสารให้รับทราบเกี่ยวกับเป้าหมายและแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา รวมถึงมีงานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนชี้ให้เห็นว่า การมีเป้าหมายที่ชัดเจนแล้วจำเป็นต้องสื่อสารให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้าใจด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ (2565) และซิมชีเยห์ เมาลิดิน (2564) พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน พบว่า ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีการ

บริหารหลักสูตร โดยจัดการหลักสูตรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูจัดทำและใช้สื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตรสถานศึกษา อีกทั้งมีส่งเสริมครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Hallinger and Murphy (1985, pp. 221–224) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการประสานงานด้านการบริหารหลักสูตร โดยเป็นพฤติกรรมในการจัดการหลักสูตรการประสานงานกับครูในด้านการนำหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผลจุดประสงค์ตามหลักสูตรของโรงเรียน จะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาที่สอนในห้องเรียนและคะแนนการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยตรง สอดคล้องกับแนวคิดของ Qian, Walker, and Li (2017, p. 194) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการปรับเปลี่ยนเงื่อนไขให้เหมาะสม โดยพัฒนาหลักสูตรการสอนของสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับข้อกำหนด นโยบาย จุดเน้น ของหลักสูตรแกนกลาง เพื่อปรับปรุงให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของ นายเนติศักดิ์ มานะพิมพ์ (2565) และ ธนิต รตนศักดิ์ดา (2565) พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านบริหารหลักสูตรและการสอน โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากเช่นกัน

3. ด้านการยกระดับการพัฒนาวิชาชีพ พบว่า ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร ด้านการยกระดับการพัฒนาวิชาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาวิชาชีพ เพื่อพัฒนาให้ครูเกิดสามารถปฏิบัติงานได้อย่างดี และเปิดโอกาสแก่ครูในการพัฒนาวิชาชีพ โดยการจัดให้มีการฝึกอบรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาได้ดำเนินการตามเป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ของสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร โดยส่งเสริมให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้รับการพัฒนาตามสมรรถนะประจำสายงาน เพื่อให้มีทักษะความรู้ ความสามารถในการจัดการศึกษา สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2566, หน้า 7) สอดคล้องกับแนวคิดของ Hallinger and Murphy (1985, pp. 221–224) กล่าวว่า ในการส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูในการพัฒนาวิชาชีพ โดยการจัดให้มีการฝึกอบรมขณะประจำการ รวมทั้งการช่วยให้ครูได้เรียนรู้ถึงการผสมผสานทักษะต่าง ๆ ตามโครงการพัฒนาบุคลากรและช่วยให้ครูสามารถนำไป ใช้ในห้องเรียนได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Maryland State Board of Education (2005) กล่าวว่า การมุ่งเน้นและสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครู โดยใช้การวิจัยเป็นฐานผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการพัฒนาวิชาชีพของบุคลากรด้วยการมุ่งเน้นผลลัพธ์ของการพัฒนาวิชาชีพคือหลักสูตรการเรียนการสอนและการประเมินมีความสัมพันธ์เชื่อมต่อกับเป้าหมายของการปฏิรูปสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนความร่วมมือและสะท้อนปัญหาในระหว่างการพัฒนาปฏิบัติงานประจำวันมีการพัฒนาวิชาชีพอย่างหลากหลายเหมาะสมกับความก้าวหน้าทางอาชีพความต้องการของทีมงานและความสำเร็จของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชิน ประสานพันธ์ (2564) และมะไซดี อับดุลกอเดร์ (2565) พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาธนบุรี ด้านการยกระดับและการพัฒนาวิชาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เช่นกัน

4. ด้านการประเมินผลและกำกับติดตาม พบว่า ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร ด้านการประเมินผลและกำกับติดตาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษานำผลการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนไปรายงานให้ผู้ปกครองทราบเพื่อหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมให้นักเรียนที่มีผลการเรียนดีได้รับการพัฒนาอย่างตามศักยภาพ และส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมนักเรียนที่มีผลการเรียนที่ต้องปรับปรุงให้ได้รับการพัฒนานตนเองตามศักยภาพ อีกทั้งด้านการประเมินผลและกำกับติดตามเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรง ซึ่งเป็นกระบวนการที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้นได้ดังนั้นการนิเทศถือเป็นกระบวนการที่สำคัญและมีความจำเป็นต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาทั้งในระดับสถานศึกษาและระดับชาติ สอดคล้องกับแนวคิดของ Krug (1992, p. 53) และ Maryland State Board of Education (อ้างถึงใน สิริวิวัฒน์ บิรพิศ, 2562) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนยังต้องทำการตรวจสอบคุณภาพการเตรียมนักเรียนผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมียุทธศาสตร์หลายในการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียนและต้องทำการประเมินเป็นประจำผู้บริหารโรงเรียนจะต้องบอกความหมายของผลลัพธ์ได้อย่างชัดเจนเมื่อจำเป็น ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการทบทวนผลและใช้ผลนั้นช่วยครูช่วยนักเรียนและช่วยผู้ปกครองในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อปรับปรุงผลการเรียนการสอนผู้บริหารไม่สามารถจะตีความการประเมินในโรงเรียนได้ทุกครั้งแต่ก็ควรระบุให้ชัดเจนว่ามีความคาดหวังที่จะให้มีการทดสอบ การตีความและการสนองตอบและคาดหวังที่จะให้มีการกำกับติดตามกระบวนการทั้งหมด และผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการนิเทศการสอน โดยให้ถือว่าเป็นวิธีการพัฒนาครูอย่างจริงจังมากกว่าจะเป็นเพียง การนิเทศการสอนตามสภาพปัญหา การประเมินผลผู้เรียนผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการสร้างความมั่นใจในการประเมินผลผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อพัฒนาความร่วมมือใช้การประเมินระหว่างเรียนเป็นการประเมินผลความสำเร็จของผู้เรียนและเป็นหลักฐาน

สำคัญในการปรับปรุงการเรียนการสอนใช้การประเมินผลสรุปเพื่อเป็นพื้นฐานในการวัดผลสัมฤทธิ์และใช้การศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนในชั้นเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยามิละห์ สุกี (2565) และกรณีการ วิระวงศ์ (2564) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายการเปรียบเทียบ

1. ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน ในสังกัด กรุงเทพมหานคร ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยการเข้าร่วมอบรม สัมมนาเสริมสร้างความรู้ใหม่ตลอดเวลา โดยไม่จำกัดวุฒิการศึกษาของผู้เข้าร่วมอบรม รวมถึงการได้รับมอบหมายงานจากผู้บริหารสถานศึกษาในด้านวิชาการ โดยผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้โอกาส ความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำ ได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียม ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ดำเนินการตามพันธกิจ วิสัยทัศน์ของสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานครในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ ทำให้ครูที่มีวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาไปในแนวทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ (2565) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจมาภรณ์ คัมภีร์พย์ (2565) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท พบว่าการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2. ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่ได้รับการพัฒนาตนเองด้านการบริหารวิชาการ ด้านจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ โดยมีการวางแผน กำหนดนโยบาย กำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาอย่างชัดเจน ปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และกลยุทธ์ของสำนักงานการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครอย่างสม่ำเสมอ เพื่อมุ่งพัฒนาการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการ มีการตัดสินใจตลอดจนครูควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูพัฒนาวิชาชีพตนเองอยู่เสมอ ส่งผลให้ครูที่ประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา ไปในแนวทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดาพร ทิวัจฉา และรัตนา กาญจนพันธ์ (2565) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขตเสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาร์ตน์ ลูกเมือง (2564) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ครูที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้าน ด้านกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน และด้านการยกระดับการพัฒนาวิชาชีพ ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาทุกขนาดของสถานศึกษา ได้เข้ารับการอบรมพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีการบริหารงานวิชาการในรูปแบบที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน ซึ่งดำเนินการกิจกรรมตามวิสัยทัศน์ นโยบายต่าง ๆ ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการที่ทางสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานครกำหนด จึงทำให้การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามขนาดโรงเรียนไม่แตกต่างกันครูที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนด้านการประเมินผลและกำกับติดตาม พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูที่ปฏิบัติงานสังกัดสถานศึกษาขนาดใหญ่มองเห็นศักยภาพพฤติกรรมภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีความพร้อมด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านทรัพยากร ทำให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการประเมินผลและติดตามด้านการเรียนการสอน ซึ่งต่างจากครูสังกัดสถานศึกษาขนาดเล็กและกลางที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านทรัพยากร ทำให้ขาดสนับสนุนกระบวนการประเมินผลและกำกับติดตามการเรียนการสอน จึงส่งผลให้ครูที่สังกัดสถานศึกษาขนาดใหญ่มีความคิดเห็นสูงกว่าครูที่สังกัดสถานศึกษาขนาดเล็ก

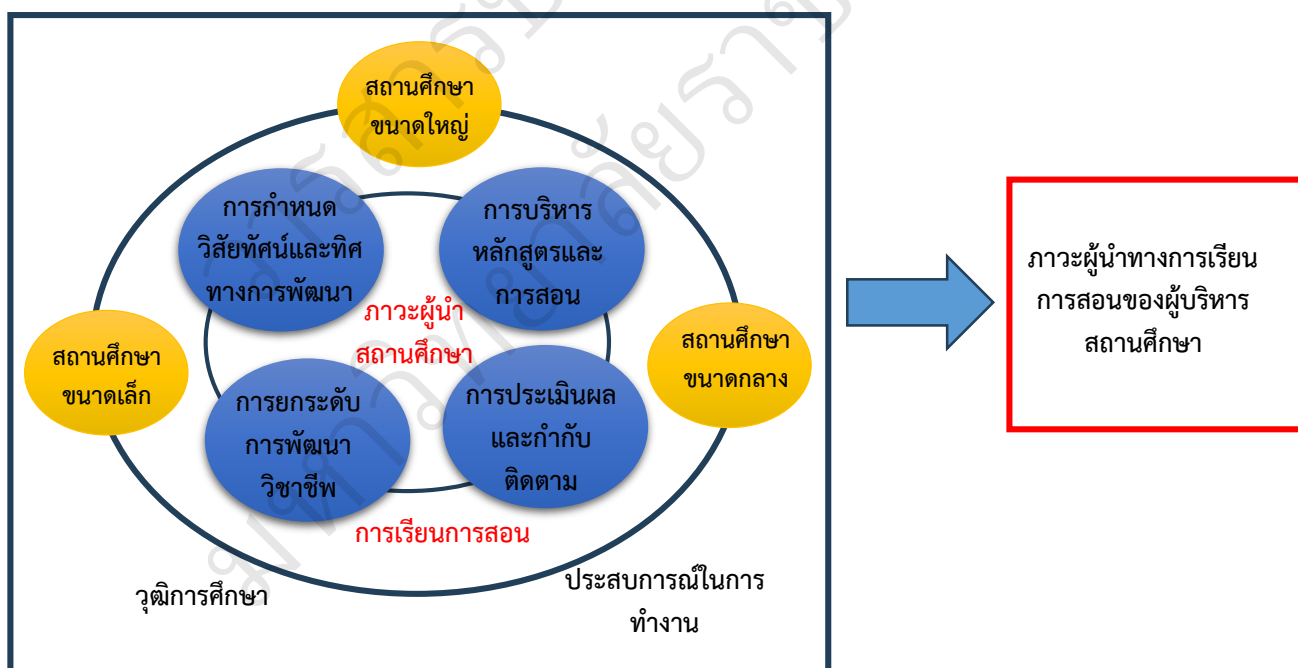
และขนาดกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัมชียะห์ เมาลิติน (2564) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐพล พันธ์ (2561) ศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ เป็นวิจัยเชิงสำรวจจากความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและ พบว่า ในแต่ละด้านมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับต่ำ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญ เพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น ในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดเป้าหมายทางด้านการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีจัดการพัฒนาหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สถานศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ด้านการยกระดับการพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครู มีการร่วมกันวางแผน การแก้ปัญหา เพื่อนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มทักษะในการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนการสอน และด้านการประเมินผลและกำกับติดตาม ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการตรวจสอบไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนให้เป็นมาตรฐานที่มีคุณภาพต่อไป

สรุปองค์ความรู้

การวิจัยในครั้งนี้สามารถสร้างคุณประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมต่อการมีภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา การบริหารหลักสูตรและการสอน การยกระดับการพัฒนาวิชาชีพ และการประเมินผลและกำกับติดตามในสถานศึกษา ดังภาพประกอบ ดังนี้

ภาพประกอบ 2 องค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา

จากแผนภาพสรุปความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วยองค์ความรู้ที่สำคัญ คือ 1) ระดับความความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา การบริหารหลักสูตรและการสอน การยกระดับการพัฒนาวิชาชีพและการประเมินผลและกำกับติดตาม 2) ปัจจัยหรือตัวแปรที่ส่งผลให้ระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ขนาดสถานศึกษาที่ต่างกัน (ปัจจัยด้านวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานของครูที่แตกต่างกันไม่ส่งผลให้ระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาต่างกัน) ตามข้อ 1) และปัจจัยหรือตัวแปร ตามข้อ 2) แสดงความเชื่อมโยงได้ว่าขนาดสถานศึกษาต่างกันทำให้ระดับความคิดเห็นต่างกัน นำไปสู่การพัฒนาด้านการบริหารงานสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน ให้มีความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการด้านการเรียนการสอน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการสื่อสารเป้าหมายหลักของโรงเรียนไปยังบุคลากร ผู้ปกครองและนักเรียน พัฒนาหลักสูตรและการสอน ติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น ต้องคำนึงถึงมิติของขนาดสถานศึกษา (ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่) มาเป็นปัจจัยในสนับสนุนให้เกิดความเป็นภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาและพัฒนาบทบาทหน้าที่ต่อไปผลการวิจัยแสดงให้เห็นขนาดสถานศึกษาที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มิติของขนาดสถานศึกษาที่มีบริบทภายในที่แตกต่างกัน การประเมินผลและกำกับติดตามของผู้เรียนจะต้องเริ่มจะต้องขึ้นอยู่กับขนาดสถานศึกษารวมถึงสภาพบริบทเป็นลำดับแรก

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะและแนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกระดับและข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

ข้อเสนอแนะในผลการวิจัย

1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดเป้าหมายทางด้านการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีจัดการพัฒนาหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สถานศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา
3. ด้านการยกระดับการพัฒนาวิชาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครู มีการร่วมกันวางแผน การแก้ปัญหา เพื่อนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มทักษะในการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนการสอน
4. ด้านการประเมินผลและกำกับติดตาม ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการตรวจสอบไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนให้เป็นมาตรฐานที่มีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยด้านความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร หรือปัจจัยด้านทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
3. ควรศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ วีระวงศ์. (2563). การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มปวงกแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 1. การค้นคว้าอิสระ ศษ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.

- เกตุสุดา กิ่งการจร. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 สระบุรี*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- บรรพต ฐิเจนทร์ และวัลลภา อารีรัตน์. (2558). *ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครู ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดนครราชสีมา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 38(2), 148-157.*
- ชัยชัย เมลิติน. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 1*. สารนิพนธ์ ศษ.ม. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ณัฐพล พัทธ. (2561). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธนิต รัตนศักดิ์ดา. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- เนติศักดิ์ มานะพิมพ์. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- เบญจมากรณ์ คุ่มทรัพย์. (2565). *การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานีชัยนาท*. การค้นคว้าอิสระ ค.ม. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ปานหทัย ปลงใจ และกัลยมน อินทุสุต. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร. Journal of Roi Kaensam Academi, 6(5), 168-182.*
- มะไซดี อับดุลกอเดร์. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นราธิวาส*. การค้นคว้าอิสระ ค.ม. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ยามิละห์ สุกี. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 3*. การค้นคว้าอิสระ ค.ม. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- รัตนา ดวงแก้ว. (2562). *หน่วยที่ 13 ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ความสามารถในการบริหาร การศึกษาและ ภาวะผู้นำ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รัตนกร พรหมวังชา. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3*. การค้นคว้าอิสระ ค.ม. กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- สาริตา กรมดิษฐ์. (2556). *การศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิริวัฒน์ บริพิศ. (2562). *ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศษ.ม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุชิน ประสานพันธ์. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1*. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 8(2), 15-28.*
- สุชารัตน์ ลูกเมือง. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล*. สารนิพนธ์ ศษ.ม. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สำนักการศึกษา. (2566). *แผนปฏิบัติราชการประจำปี พ.ศ. 2566 สำนักการศึกษา*. เข้าถึงได้จาก https://webportal.bangkok.go.th/user_files/116/31372437661f7b1743a4727.34480878.pdf. 22 พฤษภาคม 2566.
- ศักดิ์ภาพ ทิพวงษา และรัตนา กาญจนพันธุ์. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขต เสรีไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร*. *ศึกษา วารสารศึกษาศาสตร์, 9(2), 89-97.*
- อดิสร ศรีอริญ. (2558). *บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนทางด้านดนตรีของกลุ่มโรงเรียนไตรมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4*. *วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์, 2(1), 152-172.*

- Chell, J. (2001). *Introducing Principal to the Role of Instructional Leadership: A Summary of Master's Project*. New York: McGraw-Hill.
- Davis, G.A., and Thomas, M.A. (1989). *Effective Schools and Effective Teachers*. Boston: Allyn and Bacon.
- Krug, S.E. (1992). Instructional leadership: A constructivist perspective. *Educational Administration Quarterly*, 28, 430–443.
- Lambert, L. (2002). *Toward a deepened theory of constructivist leadership*. In *The constructivist leader*. (2nd ed). (pp. 34–62). New York: Teachers College Press and Oxford, OH: National Staff Development Council.
- McEwan, E. K. (1998). *Seven Steps to Effective Instructional Leadership*. California: Corwin Press, inc.
- Qian, H., Walker, A., and Li, X. (2017). The west wind vs the east wind: Instructional leadership model in China. *Journal of Educational Administration*, 55(2), 186–260.